

Pirkanmaan hyvinvointialue
PL 272, 33101 Tampere
etunimi.sukunimi@pirha.fi
pirha.fi

Vastaus valtuustoaloitteeseen
26.9.2025

Valtuustoaloite huumekuolemien ehkäisystä THL:n toimenpideohjelmalla

Julia Sangervo (vihr.) sekä muut allekirjoittaneet valtuutetut ovat 21.1.2025 § 10 tehneet aluevaltuustoaloitteen, jossa esitetään, että Pirkanmaan hyvinvointialue selvittää, miten huumekuolemien ehkäisyyn tähtäävät toimenpiteet toteutuvat tällä hetkellä ja mitä lisätoimia tarvitaan. Aloite pohjautuu Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toimenpideohjelmaan, joka esittelee Suomen mallin huumekuolemien ehkäisyyn. Ohjelmassa on 12 teemaa ja menetelmää, joilla pyritään vähentämään huumekuolemia. Aloitteessa toivotaan, että selvityksen pohjalta tehdään tarvittavat muutokset niihin kohtiin, jotka eivät vielä toteudu.

Vastaus

Pirkanmaan hyvinvointialueella mielenterveys- ja päihdepalveluiden vastuualue vastaa avohuumehoidon järjestämisestä terveydenhuollon osalta. Työtä tehdään tiiviissä yhteistyössä muiden vastuualueiden, kuten vastaanotto-, sosiaali- ja sairaalapalveluiden sekä lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kanssa. Lisäksi yhteistyötä tehdään ulkoisten toimijoiden, kuten Tampereen ostopalvelutuottajien, järjestöjen ja muiden hyvinvointialueiden kanssa. THL:n toimenpideohjelma toimii palveluiden suunnittelun ja kehittämisen ohjenuorana.

Vastauksessa kuvataan nykytila ja kehittämistoimet THL:n määrittelemien kahdentoista teeman mukaisesti. Tavoitteena on antaa kattava ja ajantasainen kuva siitä, miten Pirkanmaan hyvinvointialue on edistänyt huumekuolemien ehkäisyä ja millaisia suunnitelmia on tehty.

1) Opioidikorvaushoito on yksi tärkeimmistä, tutkituimmista ja tehokkaimmista menetelmistä opioidiriippuvuuden hoidossa. Huumekuolemien ehkäisyn tärkeimpänä tavoitteena tulee olla opioidikorvaushoidon saatavuuden parantaminen ja nopea hoitoon pääsy, sillä suuri osa kuolemista tapahtuu hoidon ulkopuolella. Myös muihin huumeriippuvuussairauksiin tulee tarjota sekä lääkkeellisiä että lääkkeettömiä hoitomuotoja potilaan yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Pirkanmaan hyvinvointialueella on toteutettu merkittäviä toimenpiteitä opioidikorvaushoidon saatavuuden ja laadun parantamiseksi. Hoitoon pääsyn prosessi uudistettiin syksyllä 2023, mikä nopeutti arviointijaksoa ja aloituspäätöksiä sekä yhtenäisti käytäntöjä. Opioidikorvaushoitoa tarjotaan nykyisin kaikilla sote-asemilla ja Tampereella myös ostopalveluna. Hoitoon pääsee sujuvasti ja käytännössä viiveettä. Arviot ja hoito toteutetaan kansallista Opioidikorvaushoidon

hoitosuositusta noudattaen. Opioidikorvaushoitoon ja muuhun lääkitykseen liittyvät ohjeet on yhtenäistetty. Lisäksi on pilotoitu digitaalinen hoitopolku opioidikorvaushoitopotilaille sitoutumisen vahvistamiseksi ja yhteydenpidon helpottamiseksi. Hoitoon hakeutumista on helpotettu myös perustamalla neuvontapalvelu (chat ja puhelin), joka palvelee asiakkaita, omaisia ja ammattilaisia.

Huumeriippuvuuksiin annetaan hoitoa laaja-alaisesti sekä avo- että laitospuolisena, ja palvelujen tasalaatuisuutta on parannettu koko alueella. Lisäksi mielenterveys- ja päihdepalveluihin perustetaan omaa vaativan riippuvuushoidon palvelutuotantoa, mikä mahdollistaa yhdenmukaisemmat arvioinnit ja tiiviimmän yhteistyön muiden palveluiden kanssa. Aikuisten palveluissa oman toiminnan avohuumehoidon yksikkö on avattu Tampereelle syyskuussa 2025 ja laitospuolisen riippuvuushoidon yksikkö avataan tammikuussa 2026. Stimulanttiriippuvuuden hoitomuotojen kehittäminen tullaan käynnistämään yhteistyössä muiden hyvinvointialueiden kanssa.

Lokakuussa 2025 käynnistyvä nuorten huumekuolemien ehkäisyhanke tähtää hoidon ulkopuolella olevien tavoittamiseen ja kohdentuu erityisesti päivystykseen, ensihoitoon, poliisiyhteistyöhön ja lastensuojeluun. Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa on tunnistettu tarve yhtenäisille linjauksille ja hoitopoluille päihdeongelmien hoidossa. Alaikäisille ei tällä hetkellä ole opioidikorvaushoidon palveluja, mutta niiden kehittämiseksi on perustettu yta-tasoinen työryhmä. Tavoitteena on varmistaa palvelujen yhdenvertaisuus ja saavutettavuus koko hyvinvointialueella. Lisäksi on otettu käyttöön KOPPA-toimintamalli, jonka avulla tunnistetaan päivystyksessä toistuvasti asioivat potilaat ja ohjataan heidät tarkoituksenmukaisiin palveluihin.

2) Huumeita käyttävien ihmisten terveysneuvonta. Terveysneuvontapalveluihin pääsy tulee tehdä mahdollisimman helpoksi kaikkialla Suomessa. Palveluita tulee olla kattavasti ja joustavasti saatavilla huomioiden huumeita käyttävien ihmisten määrä ja tarpeet eri alueilla.

Pirkanmaan hyvinvointialueella terveysneuvontaa tarjotaan mielenterveys- ja päihdehoidon tiimien kautta kaikissa kunnissa paitsi Tampereella, jossa palvelu on keskitetty ostopalvelutuottajan pisteeseen. Nykyinen malli ei tavoita käyttäjiä riittävästi, eikä palvelu ole riittävän anonyymi tai liikkuva. Liikkuvaan terveysneuvontaan mallia on tarkoitus ottaa Etelä-Pohjanmaan Neppi-toiminnasta. Liikkuva terveysneuvonta Neppi huumeiden käyttäjille - Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue. Toteutus riippuu rahoituksen saamisesta.

Pirha on saanut rahoitusta (<https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/hepatiitti-c-viruksen-eliminointi-suomessa-2025-2027>) hepatiitti C:n testaamisen ja hoidon parantamiseen erityisesti reuna-alueilla 10/2025 alkaen. Hanke sisältää liikkuvaa ja jalkautuvaa työtä, joka tukee myös terveysneuvonnan kehittämistä. Liikkuvan terveysneuvonnan toteutusta selvitetään hepatiitti C -hankkeen yhteydessä. Lisäksi kehitetään jalkautuvaa työtä ja yhteistyötä järjestöjen kanssa.

3) Käyttöhuone (huumehaittojen ehkäisykeskus). Valvottujen käyttötilojen kokeilua varten tulisi säätää erillislaki, jolla mahdollistetaan käyttötilojen kokeilu. Käyttöhuonekokeilusta

saataisiin tärkeää tietoa, miten palvelu vaikuttaa huumekuolemiin ja huumeiden julkisesta käytöstä koituviin haittoihin.

Käyttöhuoneet voisivat täydentää nykyistä palvelujärjestelmää tarjoamalla turvallisen tilan, jossa huumeita käyttävät henkilöt voivat kohdata ammattilaisia ilman leimaantumisen pelkoa. Ne voisivat edistää hoitoon hakeutumista, vähentää julkista käyttöä ja parantaa ympäristöturvallisuutta. Alueella esiintyy runsaasti nuorten huumekuolemia. Käyttäjät kokevat leimaantumista terveydenhuollossa, ja heikentynyt toimintakyky vaikeuttaa hoitoon hakeutumista. Vaikka alueella toimii jo laajasti päihde- ja riippuvuushoidon palveluita, matalan kynnyksen tavoitavuus ei riitä kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleville. Pirkanmaan hyvinvointialue on valmis pilotoimaan käyttöhuoneita, mikäli lainsäädäntö sen mahdollistaa. STM:lle on annettu myönteinen lausunto asiasta elokuussa 2024.

4) Kotiin vietävän naloksonin ja siihen liittyvän ensiapukoulutuksen pilotointi. Naloksonia pitäisi olla Suomessa paremmin saatavilla ja saatavuuden lisäämisen yhteydessä tulisi kouluttaa niin ammattilaisia kuin huumeita käyttäviä tunnistamaan yliannostuksen merkit sekä antamaan ensiapua yliannostustilanteissa. Naloksoniohjelma kannattaisi ottaa kokeiltavaksi erityisesti alueilla, joissa opioidien ongelmakäyttöä on runsaasti.

Pirha seuraa Varsinais-Suomen hva:n ja Helsingin pilotteja ja arvioi mallien soveltuvuutta alueelle. Käynnistyvässä nuorten huumekuolemien ehkäisyhankkeessa tarkastellaan mahdollisuuksia käynnistää toimintaa Pirhan alueella.

5) Avun hälyttämisen kynnyksen madaltaminen. Huumeita käyttävien ihmisten ja viranomaisten keskinäistä luottamusta tulisi edelleen vahvistaa, jotta avun hälyttämisen kynnystä saadaan laskettua.

Syksyllä 2025 käynnistyvässä nuorten huumekuolemien ehkäisyn hankkeessa tehdään yhteistyötä muun muassa poliisin ja ensihoidon kanssa. Hankkeessa toimilla pyritään siihen, että stigmaa hoitoon hakeutumisessa saadaan vähennettyä ja hoitoon hakeutuminen olisi helpompaa. Ammattilaisten koulutus on keskeinen osa tavoitteen saavuttamista. Koulutuksilla pyritään lisäämään ymmärrystä riippuvuussairauksista, vähentämään stigmaa ja vahvistamaan osaamista kohtaamistilanteissa. Koulutusta suunnitellaan laajasti sekä alueellisella että valtakunnallisella tasolla, ja sen avulla edistetään luottamusta viranomaisten ja huumeita käyttävien henkilöiden välillä.

6) Tiedottaminen. Suomessa on tarvetta parantaa ja nopeuttaa tiedonkulkua eri viranomaisten, alueiden ja kuntien palveluntarjoajien sekä huumeita käyttävien ihmisten välillä. Suomeen tulisi perustaa nopean tiedonvälittämisen kanava.

Pirkanmaan hyvinvointialue pyrkii seuraamaan jo olemassa olevia kanavia sekä muilla alueilla toimivia pilotteja. Matalan kynnyksen työryhmät sekä terveysneuvontapisteet pyrkivät välittämään nopeasti tietoa asiakkailleen. Työntekijät seuraavat nykyistä ehkäisevän päihdetyön Nopsa-kanavaa (nopean huumeitiedon verkosto) NOPSA - Nopean huumeitiedon verkosto Pirkanmaan hyvinvointialue kannattaa valtakunnallista tiedonvälittämisen kanavan perustamista.

7) Kampanjat. Kampanjointia tulee suunnata eri kohderyhmille, joita ovat huumeita ongelmallisesti käyttävät ihmiset, alle 25-vuotiaat nuoret sekä huumeita satunnaisesti käyttävät ja huumeita kokeilevat, päätöksentekijät ja ammattilaiset sekä suuri yleisö.

Pirha tiedottaa aktiivisesti uusista palveluista eri kanavien kautta. Nuorten huumekuolemien hankkeessa on varattu erikseen viestintäbudjetti, jonka avulla on tarkoitus viestiä hankkeen avulla käynnistettävistä uusista toimintamalleista ja hoitopoluista.

8) Poliisin kanssa tehtävän yhteistyön vahvistaminen. Poliisin, kuntien, hyvinvointialueiden ja kolmannen sektorin yhteistyötä tulee edelleen syventää ja monipuolistaa. Päihteitä käyttävien hoitoonohjausta ja pääsyä avun piiriin on tuettava ja edistettävä.

Pirhan mielenterveys- ja päihdepalveluiden vastuualueen ympärivuorokautisesti toimivan selviämishoitoaseman ja samassa kiinteistössä sijaitsevan Sisä-Suomen poliisilaitoksen Tampereen pääpoliisiaseman välisestä yhteistyöstä on päivitetty sopimus, jossa määritellään yhdeksi yhteistyömuodoksi päihtyneenä poliisin kiinni ottamaksi joutuneiden henkilöiden hoitoon ohjauksen tehostaminen. Nuorten huumekuolemien ehkäisemisen hankkeessa on tarkoituksena edistää poliisin kanssa tehtävää yhteistyötä.

9) Stigman vähentäminen. Päihdeongelmiin, päihteitä käyttäviin ihmisiin ja päihdepalveluihin liittyvien virheellisten ja kielteisten käsitysten vähentämiseksi on jatkettava aktiivista työtä. Päihteitä käyttäviin ihmisiinkohdistuvien kielteisten asenteiden ja ennakkoluulojen vähentäminen on tärkeää, sosiaali- ja terveyspalveluissa ja laajemmin koko yhteiskunnassa.

Pirkanmaan hyvinvointialueella on tehty päihdehoidon ja mielenterveyspalveluiden kehittämiseksi merkittäviä toimenpiteitä, joiden tavoitteena on vähentää stigmaa ja helpottaa hoitoon hakeutumista. Päihdehoito on integroitu osaksi mielenterveys- ja terveyspalveluita, jolloin apua saa samoista palvelupisteistä kuin muuhunkin terveydenhuoltoon. Tämä rakenteellinen muutos vähentää leimautumisen riskiä ja normalisoi avun hakemista. Ammattilaisten osaamista on vahvistettu koulutuksilla, joissa on keskitytty päihdeiden tunnistamiseen ja puheeksi ottoon. Esimerkiksi avosairaanhoidon sairaanhoitajat ja lasten, nuorten ja perheiden palvelulinjan työntekijät ovat saaneet koulutusta ja osallistuneet seminaareihin, jotka tukevat varhaista ja luontevaa päihdeasioiden käsittelyä. Matalan kynnyksen digipalvelut, kuten nimettömänä käytettävä päihdechat ja puhelinneuvonta, tarjoavat asiantuntija-apua helposti ja tukevat sekä asiakkaita että ammattilaisia. Lisäksi nuorille aikuisille on avattu walk-in-vastaanotto, jossa mielenterveys- ja päihdepalvelut ovat saatavilla ilman ajanvarausta.

Pirhan toimenpiteet muodostavat kokonaisuuden, joka edistää saavutettavaa, leimaamatonta ja asiakaslähtöistä hoitoa.

10) Puettava teknologia. Suomessa olisi tarve aloittaa yliannostusten ehkäisyyn liittyvän puettavan laitteen prototyypin kehittämis- ja tutkimustyö. Uudet teknologiset innovaatiot saattavat avata merkittäviä mahdollisuuksia ehkäistä huumekuolemia Suomessa.

Pirha on kiinnostunut kuulemaan käynnissä tai käynnistymässä olevien pilottien tuloksista ja arvioimaan niiden pohjalta toimenpiteiden soveltumista alueen palveluihin.

11) Ainetunnistuspalvelu. Ainetunnistuspalvelun avulla voisi olla mahdollista saada täydentävää, yksityiskohtaista ja ajankohtaista tietoa markkinoilla liikkuvista huumeaineista muiden seurantamenetelmien tueksi.

Toimenpide-ehdotus vaatisi lainsäädännöllisiä muutoksia, joihin hyvinvointialue ei voi suoraan vaikuttaa.

12) Huumeiden käytön dekriminialisointi. Rangaistavuuden poistaminen voisi madaltaa avun hälyttämisen kynnyksiä, kun tilanteessa paikalla oleville ei tulisi rikosoikeudellisia seuraamuksia. Lisäksi useiden uusien palveluiden ja menetelmien, kuten käyttöhuoneiden ja ainetunnistuspalvelun, kokeilu ja käyttöönotto helpottuisivat.

Toimenpide-ehdotus vaatisi lainsäädännöllisiä muutoksia, joihin hyvinvointialue ei voi suoraan vaikuttaa.

10/2025 käynnistyvä TEHO-hanke – Tavoita, Ehkäise, Hoida

TEHO-hanke on Pirkanmaan, Etelä-Pohjanmaan ja Kanta-Hämeen hyvinvointialueiden yhteinen kehittämishanke, jonka tavoitteena on vähentää nuorten huumehaittoja ja huumekuolemia. Hankkeessa kehitetään uusia hoitoonohjauksmalleja, vahvistetaan ammattilaisten osaamista ja rakennetaan toimivia hoitopolkuja erityisesti riskiryhmiin kuuluville nuorille. Pirkanmaalla hanke vastaa alueellisiin tarpeisiin, kuten nuorten yliannostusten yleisyyteen, hoidon ulkopuolella olevien huumeiden käyttäjien tavoittamiseen ja alaikäisten päihdehoidon rakenteiden puutteisiin.

Hankkeessa kehitetään yhteistyötä päivystyksen, lastensuojelun, ensihoidon ja poliisin kanssa. Tavoitteena on kehittää toimintamalleja, joilla huumeita käyttävät nuoret ja nuoret aikuiset tavoitetaan tehokkaasti ja ohjataan hoitoon. Päivystyksessä hoidetuille yliannostuspotilaille luodaan hoitoonohjauksmalli, joka sisältää mini-intervention, turvallisuusneuvontaa ja jatkohoidon suunnittelun. Lastensuojelun ja terveydenhuollon välille rakennetaan kynnyksetön hoitopolku, joka mahdollistaa alaikäisten huumeita käyttävien nuorten ohjautumisen päihdehoitoon. Ensihoidon työntekijöille luodaan toimintamalli, jossa potilaan suostumuksella voidaan ohjata huumeiden käyttäjiä hoitoon. Vastaava malli kehitetään myös poliisin käyttöön, jolloin kiinniotetut päihkeitä käyttäneet henkilöt voidaan ohjata hoitoon selviämishoitoaseman kautta. Alaikäisten hoitopolkuja kehitetään yhteistyössä lasten, nuorten ja perheiden palvelulinjan kanssa. Hoidon koordinoinnissa ja potilaan tukemisessa hyödynnetään Pirkan hoidon jatkuvuusmallia ja Minun tiimini -työskentelytapaa.

Lisäksi hankkeessa rakennetaan koulutuskokonaisuus sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden viranomaisten ammattilaisille, jotta heidän osaamisensa nuorten huumeongelmien kohtaamisessa ja hoitoonohjauksessa vahvistuu. Hanke linkittyy valtakunnalliseen yhteiskehittämiseen, jossa ovat mukana kaikki yliopistolliset hyvinvointialueet, Helsingin kaupunki, Keski-Uudenmaan ja Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue. Tavoitteena on kehittää yhteisiä toimintamalleja ja työkaluja huumehaittojen ehkäisyyn ja hoitoon, jotka ovat kaikkien hyvinvointialueiden käytettävissä.

Yhteenveto

Pirkanmaan hyvinvointialue on edistänyt THL:n toimenpideohjelman mukaisia toimia huumekuolemien ehkäisemiseksi monipuolisesti. Opioidikorvaushoidon saatavuutta ja laatua on parannettu, ja uusia palveluyksiköitä ollaan avaamassa. Lokakuussa 2025 käynnistyvä nuorten huumekuolemien ehkäisyhanke keskittyy hoidon ulkopuolella olevien tavoittamiseen yhteistyössä poliisin, ensihoidon ja lastensuojelun kanssa. Terveysneuvontaa kehitetään liikkuvaksi ja anonyymiksi, ja käyttöhuoneiden pilotointiin suhtaudutaan myönteisesti, mikäli lainsäädäntö sen sallii. Stigman vähentämiseksi on panostettu ammattilaisten koulutukseen ja palveluiden integrointiin. Tiedonkulkua ja kampanjointia kehitetään erityisesti nuorten hankkeen yhteydessä. Osa ehdotetuista toimenpiteistä, kuten dekriminointi ja ainetunnistuspalvelut, vaatii valtakunnallisia lainsäädäntömuutoksia, mutta hyvinvointialue on valmis edistämään uusia ratkaisuja heti, kun se on mahdollista.

Tampereella 26.9.2025

Valmistelijat

Kaisa Luoto, vastuualuejohtaja, Mielenterveys- ja päihdepalvelut, Avopalvelut

Jenna Makkonen, projektipäällikkö, TEHO-hanke